

پژوهشکده پولی و بانکی
بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

(۱۹۲)

مدیریت ریسک اعتباری در نظام بانکی ایران

مجری طرح:

محمد فقهی کاشانی

سرشناسه	: فقهی کاشانی، محمد، ۱۳۳۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: مدیریت ریسک اعتباری در نظام بانکی ایران / مجری طرح محمد فقهی کاشانی، همکار اصلی طرح زهرا خوشنود.
مشخصات نشر	: تهران: پژوهشکده پولی و بانکی، ۱۳۸۹.
مشخصات ظاهری	: ۴۲۲ص: مصور، جدول، نمودار.
فروست	: پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران: ۱۹۲.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۸۲۵۷-۷۶-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیاپا
یادداشت	: پشت جلد به انگلیسی: Credit Risk Management in Iran's Banking System
یادداشت	: کتابنامه: ص ۴۱۹-۴۲۲.
موضوع	: بانک و بانکداری - مدیریت
موضوع	: اعتبار - مدیریت
موضوع	: مدیریت ریسک
شناسه افزوده	: خوشنود، زهرا، ۱۳۵۶ -
شناسه افزوده	: پژوهشکده پولی و بانکی
رده بندی کنگره	: HG ۱۶۱۵ / ۵۷م۴ ۱۴۸۸
رده بندی دیویی	: ۳۳۲ / ۱۰۶۸۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۸۸۱۳۵۷۲

ISBN: 978-964-8257-76-2

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۲۵۷-۷۶-۲

عنوان طرح: مدیریت ریسک اعتباری در نظام بانکی ایران
مجری طرح: دکتر محمد فقهی کاشانی
همکار اصلی طرح: دکتر زهرا خوشنود
ناشر: پژوهشکده پولی و بانکی - بانک مرکزی ج.ا.

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: بهار ۱۳۸۹

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قطع: وزیری

نشانی: تهران، خیابان شریعتی، بالاتر از تقاطع مطهری، کوچه شهیدرضا

شکری، پلاک ۵۶ کد پستی: ۱۵۶۷۷۱۴۸۱۱

تلفن: ۸۸۴۲۶۵۹۶ - ۸۸۴۱۹۱۸۴

دورنگار: ۸۸۴۳۹۳۳۷

پست الکترونیک: info@mbra-cbi.ac.ir

(کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است)

امروزه، مراکز پژوهشی و مؤسسات تحقیق و توسعه نقش قابل توجهی در برنامه‌های رشد و توسعه اقتصادی کشورها ایفا می‌نمایند. این مؤسسات با معرفی ابداعات و نوآوری‌های علمی، بسترهای لازم را برای افزایش کارایی و بهره‌وری در بخش‌های تولیدی کشور و نهایتاً افزایش توان و استعدادها بالقوه و بالفعل اقتصادی فراهم می‌آورند.

پژوهشکده پولی و بانکی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، به عنوان یکی از مراکز تخصصی اقتصادی در سال‌های اخیر از جایگاه ویژه‌ای در عرصه معرفی نوآوری‌ها و ابداعات مالی و پولی در نظام بانکی و اقتصادی کشور برخوردار گردیده است. این مرکز با اتکا بر تجربه نسبتاً بلندمدت خود، بیش از ۲۰ سال فعالیت در عرصه‌های تحقیقاتی، از قبیل: برگزاری کنفرانس‌های سالانه و ماهانه، برپایی کارگاه‌های پژوهشی، انتشار بیش از ۲۳۹ عنوان کتاب، انتشار دو فصلنامه تخصصی اقتصادی به زبان‌های فارسی و انگلیسی و انتشار منظم بولتن پیش‌بینی‌های فصلی اقتصادی و همچنین تأمین نیازهای آماری و اطلاعاتی پژوهشگران، استادان و دانشجویان از طریق توسعه کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی، سهم بسزایی را در تحقق اهداف اقتصادی کشور، خصوصاً در بخش‌های پولی و بانکی داشته است. چرا که بسیاری از سیاستگذاری‌ها در اقتصاد کشور، خصوصاً در بخش‌های پولی و بانکی، از نتایج سمینارها و مطالعات انجام شده در این پژوهشکده برگرفته شده است.

کتاب حاضر، تألیفی مبتنی بر ساختار مدیریت ریسک اعتباری در نظام بانکی ایران است. فصل اول این مجموعه به رویکرد کلی مورد توجه در این مطالعه می‌پردازد، در فصل دوم ساختار مدیریت ریسک در سیستم بانکی کشورهای مختلف با یکدیگر مقایسه می‌شوند. فصل سوم به ارزیابی ساختار نهادهای فعال در رتبه‌بندی ریسک اعتباری و مسائل پیرامونی آنها در دیگر کشورها می‌پردازد. در فصل چهارم نیز رویکرد توافقیانه سرمایه کمیته بال (II) در مدیریت ریسک اعتباری در بانک‌ها معرفی و سپس انتقادهای وارد بر آن بررسی می‌شود، فصل پنجم نیز به جمع‌بندی مطالب و ارائه پیشنهادهایی در خصوص مدیریت ریسک اعتباری در نظام بانکی ایران، می‌پردازد.

کتاب حاضر پس از ویرایش فنی و ادبی توسط همکاران اینجانب در پژوهشکده پولی و بانکی به زیور طبع آراسته گشته است، جا دارد از خانم دکتر زهرا خوشنود همکار اصلی طرح، خانم زهره محمدیان که عهده‌دار تایپ این مجموعه بوده‌اند و نیز خانم محبوبه مهدوی که ویرایش این کار را به عهده داشته‌اند تشکر و قدردانی شود.

پژوهشکده پولی و بانکی امیدوار است انتشار این کتاب مورد استفاده علاقمندان، مسئولین و کارشناسان قرار گیرد و نقطه شروعی برای پژوهش‌های تکمیلی در این زمینه باشد.

فرهاد نبیلی

سرپرست پژوهشکده پولی و بانکی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
الف	پیشگفتار
۱	فصل اول: رویکرد کلی مطالعه
	فصل دوم: ارزیابی مقایسه‌ای ساختار مدیریت ریسک در سیستم
۵	بانکی کشورهای مختلف
۵	۱-۲. مقدمه
۶	۲-۲. تشکیلات و سازمان مدیریت ریسک اعتباری
۲۲	۳-۲. ساختار مدیریت ریسک در بانک‌های خارجی
۲۲	۱-۳-۲. ساختار مدیریت ریسک در برخی از بانک‌های آسیایی
۱۰۳	۲-۳-۲. ساختار مدیریت ریسک در برخی از بانک‌های اروپایی
۱۳۶	۳-۳-۲. ساختار مدیریت ریسک در برخی از بانک‌های آمریکایی
۱۶۴	۴-۲. وجوه اشتراک و افتراق در ساختارهای مدیریت ریسک
۱۶۴	۱-۴-۲. وجوه اشتراک
۱۶۷	۲-۴-۲. وجوه افتراق
۱۷۶	۵-۲. ساختار پیشنهادی مدیریت ریسک اعتباری در بانک‌های کشور
۱۷۶	۱-۵-۲. سیاست‌گذاری و نظارت بر ریسک
۱۷۹	۲-۵-۲. مدیریت ریسک
	فصل سوم: ارزیابی ساختار نهادهای فعال در رتبه‌بندی ریسک
۱۹۱	اعتباری در کشورهای منتخب
۱۹۱	۱-۳. مقدمه
۱۹۳	۲-۳. مروری بر فعالیت برخی از مؤسسات رتبه‌بندی ریسک اعتباری
۱۹۴	۱-۲-۳. مشخصات اولیه
۱۹۸	۲-۲-۳. روش‌شناسی و خصوصیات سیستم‌های رتبه‌بندی

۲۰۳	۳-۲-۳. فعالیت‌های بازاری
۲۰۶	۳-۳. مدل‌های مورد استفاده در محاسبه احتمال نکول
۲۰۷	۳-۳-۱. رویکرد اول
۲۱۱	۳-۳-۲. رویکرد دوم
	۴-۳. رتبه‌بندی ریسک اعتباری در تعامل با فعالیت‌های نظارتی و مقرراتی
۲۱۵	بانکی
۲۱۶	۳-۴-۱. نحوه کاربرد رتبه‌بندی اعتباری در فعالیت‌های نظارتی
۲۲۶	۳-۴-۲. مؤسسات رتبه‌بندی به رسمیت شناخته شده
۲۲۹	۳-۴-۳. تحول در مؤسسات رتبه‌بندی به رسمیت شناخته شده
۲۳۲	۳-۴-۴. معیارهای انتخاب مؤسسات واجد شرایط
۲۳۶	۳-۴-۵. سازوکار تصمیم‌گیری درباره رتبه‌بندی‌ها
	۵-۳. ضرورت وجودی دفاتر مرکزی ثبت اعتبار و پایگاه‌های اطلاعاتی مرکزی
۲۳۹	صورت‌های مالی
۲۴۰	۳-۵-۱. ساختار و نحوه فعالیت دفاتر مرکزی ثبت اعتبار
۲۴۹	۳-۵-۲. ساختار و نحوه فعالیت پایگاه‌های اطلاعاتی مرکزی صورت‌های مالی
	۳-۶. روش‌شناسی رتبه‌بندی ریسک اعتباری در بانک‌های مرکزی
۲۵۳	۳-۶-۱. بانک مرکزی فرانسه
۲۵۵	۳-۶-۲. بانک مرکزی آلمان
۲۵۸	۳-۶-۳. بانک مرکزی اسپانیا
۲۶۰	۳-۶-۴. بانک مرکزی ایتالیا
۲۶۰	۳-۷. ارائه راهکارهایی جهت پوشش شکاف موجود در سیستم بانکی ایران، از نظر عدم دسترسی به رتبه‌های اعتباری طرف‌های مقابل
۲۶۱	

فصل چهارم: معرفی رویکرد توافقنامه سرمایه بال (II) در مدیریت ریسک

۲۶۵	اعتباری در بانک ها و بررسی انتقادهای وارد بر آن
۲۶۵	۱-۴. مقدمه
۲۶۶	۲-۴. رویکرد استاندارد
۲۶۶	۱-۲-۴. قواعد عمومی مورد استفاده در رویکرد استاندارد
۲۷۸	۲-۲-۴. ارزیابی های اعتباری توسط مؤسسات خارجی
۲۸۰	۳-۲-۴. نکاتی در وزن دهی مطالبات
۲۸۵	۴-۲-۴. کاهش ریسک اعتباری در رویکرد استاندارد
۳۰۹	۳-۴. رویکرد مبتنی بر رتبه بندی های درونی
۳۱۰	۱-۳-۴. قواعد عمومی
۳۲۷	۲-۳-۴. قواعد مربوط به خطرپذیری های شرکتی، کشوری و بانکی
۳۴۱	۳-۳-۴. قواعد مربوط به خطرپذیری های جزئی
۳۴۵	۴-۳-۴. قواعد مربوط به خطرپذیری های سهمی
۳۵۰	۵-۳-۴. قواعد مربوط به خطرپذیری دریافتی های خریداری شده
۳۵۴	۶-۳-۴. به رسمیت شناختن ذخایر
۳۵۶	۷-۳-۴. حداقل شرایط لازم جهت به کارگیری رویکرد مبتنی بر رتبه بندی های درونی
۳۷۶	۴-۴. انتقادات وارد بر نحوه مدیریت ریسک اعتباری در جدیدترین نسخه توافقنامه سرمایه
۳۷۶	۱-۴-۴. انتقاداتی بر شیوه مدیریت ریسک اعتباری
۳۸۳	۲-۴-۴. انتقاداتی بر رویکرد استاندارد
۳۹۲	۳-۴-۴. انتقاداتی بر رویکرد مبتنی بر رتبه بندی های درونی
۳۹۸	۵-۴. مسائل و مشکلات پیش روی نظام بانکداری ایران، در به کارگیری توافقنامه جدید سرمایه
۳۹۹	۱-۵-۴. نکاتی کلی در به کارگیری توافقنامه جدید سرمایه

- ۴۰۰ ۲-۵-۴. نکاتی در به کارگیری رویکرد استاندارد
- ۴۰۶ ۳-۵-۴. نکاتی در به کارگیری رویکرد مبتنی بر رتبه‌بندی‌های
درونی
- ۴۱۱ فصل پنجم: جمع‌بندی و پیشنهادها
- ۴۱۹ فهرست منابع و مآخذ

www.ketab.ir

فهرست جداول

صفحه

عنوان

۳۹	جدول (۱-۲) کلیات سیاست اعتباری در بانک توکای
۳۹	جدول (۲-۲) زمینه‌های کاربرد رتبه‌بندی‌های اعتباری در بانک توکای
۷۷	جدول (۳-۲) رتبه‌بندی ریسک اعتباری در بانک ساکورا
۱۰۸	جدول (۴-۲) مهمترین اجزای رتبه‌بندی طرف مقابل و اعتبار در گروه کامرز بانک
	جدول (۱-۳) مؤسسات رتبه‌بندی: اندازه، مالکیت، توزیع جغرافیایی رتبه‌بندی‌ها،
۱۹۶	تمرکز جهانی در مقابل منطقه‌ای
۲۰۲	جدول (۲-۳) توصیف روش‌شناسی و رتبه‌بندی‌های مؤسسات رتبه‌بندی
۲۰۴	جدول (۳-۳) عملکردهای بازاری مؤسسات رتبه‌بندی
۲۰۵	جدول (۴-۳) مؤسسات رتبه‌بندی: اطلاعاتی درباره سابقه فعالیت آنها
	جدول (۵-۳) کاربرد رتبه‌بندی انجام شده توسط مؤسسات رتبه‌بندی در مقررات‌گذاری
۲۱۹	مالی
۲۲۴	جدول (۶-۳) فهرستی جزئی از مقررات مربوط به رتبه‌بندی‌ها در آمریکا
۲۲۸	جدول (۷-۳) مؤسسات رتبه‌بندی به رسمیت شناخته شده در کشورهای مختلف
	جدول (۸-۳) تغییر در لیست مؤسسات رتبه‌بندی به رسمیت شناخته شده توسط
۲۳۰	مقررات‌گذاران
۲۳۴	جدول (۹-۳) معیارهای به رسمیت شناختن مؤسسات رتبه‌بندی در کشورهای مختلف
	جدول (۱۰-۳) حداقل سطح قابل پذیرش رتبه اعتباری برای سه هدف مورد نظر مقام
۲۳۶	پولی هنگ‌کنگ
	جدول (۱۱-۳) بانک‌ها و مؤسسات مالی که ملزم به ارائه گزارش به دفاتر مرکزی ثبت
۲۴۲	اعتبار می‌باشند
۲۴۵	جدول (۱۲-۳) انواع قرض‌گیرندگان
۲۴۷	جدول (۱۳-۳) انواع ابزارهای مالی گزارش شده و تناوب ارائه گزارش‌ها

۲۴۸	جدول (۱۴-۳) آستانه‌های ارائه گزارش
	جدول (۱۵-۳) طبقات رتبه‌بندی به کارگرفته شده در روش رتبه‌بندی کلاسیک بانک
۲۵۷	مرکزی فرانسه
۲۵۸	جدول (۱۶-۳) مدل امتیازدهی بانک مرکزی فرانسه
	جدول (۱۷-۳) نسبت‌های تبعیضی به کار گرفته شده جهت ارزیابی ریسک اعتباری در
۲۵۹	بانک مرکزی آلمان
۲۶۱	جدول (۱۸-۳) مدل امتیازدهی بانک مرکزی ایتالیا
۲۶۷	جدول (۱-۴) وزن ریسکی مطالبات کشورهای خارجی و بانک‌های مرکزی آنها
	جدول (۲-۴) وزن ریسکی مطالبات کشورهای خارجی و بانک مرکزی آنها (با توجه به
۲۶۸	امتیازهای ریسکی محاسبه شده توسط مؤسسات اعتباری صادراتی)
۲۷۲	جدول (۳-۴) رویکرد اول در وزن‌دهی ریسکی مطالبات بانکی
۲۷۳	جدول (۴-۴) رویکرد دوم در وزن‌دهی ریسکی مطالبات بانکی
۲۷۳	جدول (۵-۴) وزن ریسکی مطالبات شرکتی
۲۸۳	جدول (۶-۴) وزن ریسکی مطالبات رتبه‌بندی نشده کوتاه‌مدت
۲۹۱	جدول (۷-۴) ابزارهای وثیقه‌ای واجد شرایط رویکرد ساده
۲۹۲	جدول (۸-۴) ابزارهای وثیقه‌ای واجد شرایط رویکرد جامع
۲۹۴	جدول (۹-۴) تعدیل‌کننده‌های نظارتی استاندارد
۲۹۸	جدول (۱۰-۴) خصوصیات مورد نظر قراردادهای شبکه‌ای
	جدول (۱۱-۴) ویژگی معاملاتی که می‌توان از قراردادهای شبکه‌ای در مورد آنها
۲۹۸	استفاده نمود
۳۰۰	جدول (۱۲-۴) ضرایب تکاثری
۳۳۰	جدول (۱۳-۴) طبقه‌بندی نظارتی و وزن‌های ریسکی مربوط به آن
	جدول (۱۴-۴) طبقه‌بندی نظارتی و وزن‌های ریسکی مستقلات تجاری برخوردار از
۳۳۱	نوسان بالا
	جدول (۱۵-۴) حداقل زیان در صورت نکول برای بخش تضمین شده خطرپذیری‌های
۳۳۴	ارشد

فهرست نمودارها

صفحه

عنوان

۲۵	نمودار (۱-۲) سیستم جدید مدیریتی در بانک سانوا
۲۷	نمودار (۲-۲) سیستم مدیریت ریسک در بانک سانوا
۳۰	نمودار (۳-۲) سیستم مدیریت ریسک اعتباری در بانک سانوا
۳۱	نمودار (۴-۲) مراحل مقداری نمودن ریسک اعتباری در بانک سانوا
۳۲	نمودار (۵-۲) سیستم مدیریت ریسک بازار در بانک سانوا
۳۵	نمودار (۶-۲) ریسک‌های بانکداری در بانک توکای
۳۶	نمودار (۷-۲) سیستم جامع مدیریت ریسک در بانک توکای
۳۸	نمودار (۸-۲) سیستم مدیریت ریسک اعتباری در بانک توکای
۴۲	نمودار (۹-۲) سیستم مدیریت ریسک بازار در بانک توکای
۴۵	نمودار (۱۰-۲) اصول مدیریتی در شرکت امین توپو
۴۷	نمودار (۱۱-۲) حاکمیت شرکتی در شرکت امین توپو
۴۹	نمودار (۱۲-۲) مراحل ادغام بانک سانوا، بانک توکای و شرکت امین توپو
۵۰	نمودار (۱۳-۲) سیستم جدید مدیریتی در شرکت امین توپو
۵۲	نمودار (۱۴-۲) سیاست‌ها و برنامه‌های مدیریتی در شرکت امین توپو
۵۴	نمودار (۱۵-۲) سیستم رتبه‌بندی اعتباری در شرکت امین توپو
۵۵	نمودار (۱۶-۲) ارزیابی خود بانک در شرکت امین توپو
۵۷	نمودار (۱۷-۲) مدیریت حدود ریسک بازار در شرکت امین توپو
۶۰	نمودار (۱۸-۲) سیستم‌های کنترل درونی در گروه یو.اِف.جی
۶۱	نمودار (۱۹-۲) چهارچوب تمکین در شرکت مرکزی یو.اِف.جی و شرکت‌های گروه
۶۴	نمودار (۲۰-۲) چهارچوب مدیریت ریسک در گروه یو.اِف.جی
۶۶	نمودار (۲۱-۲) چهارچوب مدیریت ریسک اعتباری در گروه یو.اِف.جی
۶۹	نمودار (۲۲-۲) چهارچوب مدیریت ریسک بازار در گروه یو.اِف.جی
۷۳	نمودار (۲۳-۲) چهارچوب مدیریت ریسک در بانک ساکورا

۷۴	نمودار (۲۴-۲) ساختار سازمانی مدیریت ریسک در بانک ساکورا
۷۹	نمودار (۲۵-۲) نمودار سیاست اعتباری در بانک ساکورا
۸۱	نمودار (۲۶-۲) ساختار مدیریت ریسک بازار در بانک ساکورا
۸۵	نمودار (۲۷-۲) سیستم مدیریت ریسک در اِس.اِم.بی.سی
۸۷	نمودار (۲۸-۲) ارتباط بین چهار چوب مدیریت ریسک و گروه ریسکی در اِس.اِم.بی.سی
۹۰	نمودار (۲۹-۲) سیستم مدیریت ریسک در اِس.اِم.بی.سی
۹۶	نمودار (۳۰-۲) ساختار مدیریتی در اِم.اِچ.اِچ.دی
۹۷	نمودار (۳۱-۲) ساختار مدیریت ریسک در اِم.اِچ.اِچ.دی
۹۹	نمودار (۳۲-۲) ساختار مدیریت ریسک اعتباری در اِم.اِچ.اِچ.دی
۱۰۰	نمودار (۳۳-۲) مراحل رتبه‌بندی اعتباری در اِم.اِچ.اِچ.دی
۱۰۲	نمودار (۳۴-۲) ساختار مدیریت ریسک نقدینگی و بازار در اِم.اِچ.اِچ.دی
۱۰۶	نمودار (۳۵-۲) ساختار مدیریت ریسک در گروه کامرز بانک
۱۱۰	نمودار (۳۶-۲) مدیریت ریسک عملیاتی در گروه کامرز بانک
۱۱۲	نمودار (۳۷-۲) استراتژی ریسک در گروه بانک درزر
۱۱۲	نمودار (۳۸-۲) وظایف کمیته‌های سیاست ریسک گروه و سرمایه گروه در بانک درزر
۱۱۷	نمودار (۳۹-۲) ساختار کلی مدیریت ریسک در بانک دوپچه
۱۲۳	نمودار (۴۰-۲) ساختار مدیریت ریسک در بارکلیز توسط مدیر اجرایی گروه
۱۲۴	نمودار (۴۱-۲) ساختار جدید مدیریت ریسک در بارکلیز
۱۳۰	نمودار (۴۲-۲) ساختار مدیریت ریسک در گروه اعتباری سنونس
۱۳۷	نمودار (۴۳-۲) کمیته‌های فعال در زمینه مدیریت ریسک در سی.ای.بی.سی
۱۴۹	نمودار (۴۴-۲) چهار چوب مدیریتی ریسک در بانک مونترال
۱۵۶	نمودار (۴۵-۲) ساختار مدیریت ریسک در جی.پی مورگن چیس
۱۸۹	نمودار (۴۶-۲) ساختار پیشنهادی جهت مدیریت ریسک اعتباری در بانک‌های کشور
۲۱۳	نمودار (۱-۳) مراحل محاسبه احتمال نکول در مدل کی.اِم.وی
۲۱۴	نمودار (۲-۳) مراحل محاسبه احتمال نکول در مدل بنگاه خصوصی